

Streszczenie popularnonaukowe

Obecny kryzys COVID-19 ujawnił jedynie, że nasze społeczeństwa od dawna przeżywają o wiele głębszy kryzys – wiedzy i informacji. Polityczne i społeczne konsekwencje nieprzepuszczalności na świadectwo, fake newsów, teorii spiskowych itp. są fatalne (por. negacjonizm pandemiczny, ruch antyszczepionkowy, ruch QAnon i atak na Kapitol). Nigdy wcześniej nie było tak łatwego i powszechnego dostępu do informacji. Jednocześnie brak właściwego rozumienia w poszczególnych dziedzinach przez ogół społeczeństwa oraz brak uznania autorytetu ekspertów uniemożliwiają zwykłym ludziom zdobycie dobrze utwierdzonej wiedzy. Z jednej strony, ignoruje się uzasadniony autorytet poznawczy; z drugiej strony, autorytet jest bezzasadnie przypisywany niektórym podmiotom (indywidualnym i zbiorowym), które na niego nie zasługują. W szczególności, odrzuca się lekkomyślnie autorytet naukowców na rzecz domorośłych szarlatanów.

Głównym celem badań jest zaproponowanie pozytywnego ujęcia autorytetu poznawczego. Projekt będzie koncentrował się nie tyle na wytworach poznania, ile na podmiocie poznawczym i jego cnotach. Zaproponuje przywrócenie starożytnej koncepcji mądrości teoretycznej. W tym sensie badania zaproponują model osoby mądrej i zapytają, co się na nią składa.

Po pierwsze, będzie się twierdzić, że tym, czego się oczekuje od mądrego człowieka, jest rozumienie szczególnego rodzaju. Zagadnienie rozumienia to kolejny temat od dawna zaniebany przez epistemologię analityczną i odkryty dopiero na nowo. Pierwsze prace wydają się dość obiecujące, ale wciąż pozostaje wiele pytań bez odpowiedzi. W szczególności, niniejsze badania będą dotyczyły relacji między rozumieniem a wiedzą teoretyczną i praktyczną.

Po drugie, zostanie postawione pytanie o to, co czyni osobę mądrą. Ten punkt wynika z intuicji, że mądrość to nie tyle kwestia konkretnego zasobu wiedzy, ile sposobu jej zdobywania i oceny. W tym celu projekt będzie czerpał z najnowszych osiągnięć epistemologii cnót, podejścia, które bada zdolności i cechy charakteru dobrych podmiotów poznawczych. Zostanie zbadane, jakie cnoty wspierają rozumienie.

Po trzecie, badania będą dotyczyły kwestii roli autorytetu poznawczego w społeczeństwie. Jakie są jego prerogatywy i uprawnienia? Studium zajmie się również niektórymi brakami i nadużyciami autorytetu poznawczego. Przeanalizowane zostaną przypadki z jednej strony braku uznania autorytetu poznawczego, z drugiej zaś jego fałszywego przypisania.

Badania mają ważne implikacje praktyczne i zasięg interdyscyplinarny. Po pierwsze, badanie autorytetu poznawczego jest niezwykle istotne w dobie przełomowych technologii, fake-newsów i nieprzepuszczalności na świadectwo, które niszczą zachodnie społeczeństwa. Badanie będzie więc dotyczyło kwestii, na czym polega autorytet poznawczy, jak go rozpoznać i do jakiego stopnia można mu zaufać. Po drugie, wnioski teoretyczne badań mogą być interesujące dla pedagogów i nauczycieli domagających się nowej strategii, która skupiałaby się na formowaniu dobrych podmiotów poznawczych, a nie posiadaczy informacji.

Wyniki projektu będą prezentowane i dyskutowane z czołowymi badaczami podczas konferencji i wizyt badawczych w Europie i Stanach Zjednoczonych. Efekt końcowy pracy zostanie złożony do publikacji w serii 4 artykułów w renomowanych międzynarodowych czasopismach.